

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název: Detection of causality in time series using extreme values

Autor: Juraj Bodík

SHRNUTÍ OBSAHU PRÁCE

V předložené diplomové práci jsou zkoumány kauzální vztahy mezi dvěma časovými řadami. Uvažovány jsou stacionární časové řady, jejichž marginální rozdělení mají těžké chvosty. Konkrétně je pozornost věnována dvourozměrné autoregresní posloupnosti s šumem majícím regulárně se měnící chvosty. Pro takové řady hrají důležitou roli extrémní hodnoty. Zatímco pro kvantitativní popis závislosti (korelace) na základě extrémů bylo v posledních letech navrženo několik užitečných nástrojů (např. extremogram), tak studiu příčinnosti nebyla zatím věnována pozornost. Pro dvojici náhodných veličin byl nedávno definován tzv. *causal tail coefficient*. V této práci je tento koeficient rozšířen na případ dvojice časových řad. Jsou studovány teoretické vlastnosti a jsou odvozeny zajímavé výsledky ohledně vztahu hodnoty koeficientu a směru kauzality. Je navržen přirozený odhadu koeficientu a je demonstrováno chování odhadu na simulovaných datech. Na závěr je představena ilustrace na reálná data z oblasti vesmírného počasí.

CELKOVÉ HODNOCENÍ PRÁCE

Struktura práce. Práce je rozdělena do šesti kapitol. Po úvodu následuje první kapitola, ve které jsou přehledně shrnuty potřebné poznatky z oblastí vícerozměrných časových řad, teorie extrémních hodnot a kauzální analýzy. Ve druhé kapitole je definován *causal tail coefficient* pro dvourozměrnou stacionární časovou řadu. Hlavní vlastní výsledky jsou obsaženy v následujících dvou kapitolách, které jsou věnované vlastnostem navrženého koeficientu a jeho neparametrického odhadu. V posledních dvou kapitolách se nacházejí pomocná tvrzení a důkazy vět. Práce je logicky strukturována a je psána srozumitelně.

Téma práce. Zkoumané téma je velmi aktuální. Rozšiřuje některé otázky a problémy z nedávného preprintu Gnecco et al. (2020). Zadání práce bylo úspěšně splněno.

Vlastní příspěvek. Největší přínos autora spočívá v dosažených teoretických výsledcích, které jsou popsány v kapitolách 3 a 4 a jejichž důkazy jsou odsunuty do kapitol 5 a 6. Pokud by se zrevidovaly a doladily některé detaily, zformalizovaly některé kroky důkazů a povedlo se přidat důkaz konzistence odhadu, tak by si získané výsledky zasloužily publikaci ve vhodném časopise. Na příkladech je vidět, že navržené postupy mají potenciál být užitečné pro aplikace.

Matematická úroveň. Matematická úroveň práce je výborná. Tvrzení jsou korektně zformulována. Práce obsahuje řadu vlastních techničtějších odvození.

Práce se zdroji. Použité zdroje jsou řádně citovány.

Formální úprava. Formální úprava práce je na velmi dobré úrovni. Práce je psána slušnou angličtinou.

ZÁVĚR

Juraj pracoval po celou dobu aktivně a velmi samostatně. Prokázal schopnost přehledně sepsat rigorózní matematický text. Jeho práci považuji za velice zdařilou a doporučuji ji uznat jako diplomovou práci na MFF UK.

V Praze, 8. června 2021

doc. RNDr. Zbyněk Pawlas, Ph.D.
KPMS MFF UK